

d'Altea (1963), i molts homònims d'aquests en la toponímia de tot el domini. *Illota*, diminutiu, sembla ser l'ètimon del nom de Sant Miquel de *Llotes*, prop d'Illa de Tet; del qual és duplicat amb variant el nom del Pla de *l'illots* (< l'illota), prats vora la Riera de Santa Susanna (Maresme), on s'embranca el camí que puja cap a St. Pere de Riu. *Illota* ja en la Cròn. del Cerimoniós. *Illot*, del qual no es veuen dades abans de Lab. 1840 (*islot*) i Verdaguier. *Illenc*, adaptació poc recomanable del cast. *isleño*; en català s'ha usat sempre, i esdevingut enterament popular, el no hereditari *insular*, que ja usava Eiximenis: «dix lo gran poeta e savi <Dante, sembla>: *insulares* proditores, siculi autem pessimi; e volia dir axí, ço és: que los *insulars* per natura són grans ganyons e falsaris, mas sobre tots, los *secilians*», *Terç* (II, 15.29). *Insulina*, perquè s'extracta de les illetes de Langerhans en el pàncreas.

Amb el sentit de 'separat de tot' ja té certa antiguitat i arrelament la derivació *aïllat*: «los rius eixint de mare --- la gent de les cases restaren *ayllats* dins de elles» en els *Novells Ardits* de 1617; ben popular a Eivissa, «Tagomago està *aïllat*» m'expliquen a Santa Eulàlia del Riu (1963). Potser, doncs, no és calc del castellà (on *aïslar* no es documenta abans del S. xv). El B. de Maldà deia «Sota del castell del senyor, que és *islat*, obrat en les tres parts menos la de tramontana» (*Excursions*, p. 125). La forma italianitzant i francitzant *isolat* no sembla ser antiga en català (manca encara en els diccs. de princ. S. xx), però avui està ben consolidada i ja l'usaren escriptors de fi del S. xix de llenguatge tan genuí com Massó Torrents (*Croquis Pir.*), Joan Alcover i Corominas: «quan seríem *isolats* els sis o set de més confiança restaríem com el peix a l'aigua, i veuríem als de casa sempre que voldríem» (*Preons Imag.*, p. 29, i no és cosa del corrector de «L'Avenç», car ja ho diu igual l'autògraf). *Isolament*; *isolació* (anglicisme innecessari) del qual l'anglès *isolationist*, que també ha estat calcat en català; *isolable*. *Aïllador*, *aïllament*.

¹ Als noms grisons estudiats allí, afegim *ischgl* en el Paznaun, dit *Yscla* en un doc. de 1390, que com l'a-al. ant. *ouwa* significa «geländer am Wasser (oder am See)», JUHubschmied, *Silvretta und Samnaun*, p. 434. — ² Per a la qual i la seva doc. antiga veg. Aebischer, *Boletim de Filol.* XIII, 185-200. — ³ Documentació antiga i més explicacions d'això, en DECH (ISLA, nota 3).

Illació, V. *preferir*

ILLADA, derivat romànic del ll. *ILLA*, *ILLUM*, 'baix ventre'. □ 1.ª doc.: c. 1330, Muntaner.

«Que colp s'hi féu per un almogàver qui havia nom Porcell, qui fo puis de ma companya en Romania: que ab coutell de tall, donà tal a un cavaller francès, que la gambera e la cama n'anà en un colp, e encara ne mès ben mig palm per la *illada* del cavall», en la narració de la batalla de la Falconara, de l'any 1299 (*Cròn.*, § 192, Casac. v, 84.3); «lo cavall deu haver --- lo sellar o dós curt e pla --- e lo lom haja pla e cana-

lat, e les costelles haja amples e largues, lo costat redó enbotit; lo ventre gran però amagat dins les costelles amasuradament; les *yllades* grans e amples, les anques planes e amples e queuecom caygudes --- les cuxes grosses e largues ---» en el *Llibre de la Manescalía*, S. xv, ms. 215 de la B. N. de P., f° 11v; «ventositat, / grossa vapor, / de lur fredor / dins engendra-da, / en la *yllada*, / molts sons fa fer», JRoig (*Spill*, 9636); «*illada* de peix: abdomen, sumen» (Busa-N. 1507, D-II-4); «PARTS DEL COS: les axelles --- los costats --- les *illades*: ilia, -um, et -orum; lo ventre ---», «MALALTIES: passa còlica ---, punts: tenesmus; *mal de illada*: nephritis; opilació ---», OPou (*ThPu.*, 238). Més documentació en els *DAG*, i *AlcM*.

La forma corresponent, cast. *ijada*, ja apareix en el 2.ª quart del S. XIII (Berceo); també hi ha en aquesta llengua *ijares*, si fa no fa sinònim, i també documentat des de llavors; port. *ilhal* o *ilbarga* (que és també la forma gallega i lleonesa del Bierzo); d'altra banda, en català mateix tenim *aixovallar* 'esquilar les illades', de EX-SUB-ILLIARE, i el ribag. *aïllar* 'respirar fort, amb moviment d'illades' (Navarro, *CoIntLlCat.*, 228), *illar* (id. en el Flamicell, *AlcM*): o sigui, si fa no fa, el mateix que el cast. *jadear* [Cervantes], afèresi de *ijadear* [1569]. En fi hi ha descendència directa del primitiu *ILLA* en llengua d'oc, francès antic, rètic, romanès i dialectes italians (REW, 4260), per tant podem admetre que *illada* fou simplement un derivat collectiu de *ILLA*, format pel romànic amb un sentit originari de 'tot el que hi ha dins dels *ILLA*' (més detalls en DECH, IJADA).

Illaqueació, *illaquear*, V. *llaç* *Illar*, V. *illada* *Illatiu*, V. *preferir* *Illaudable*, V. *lloar* *Illegal*, *illegallitat*, V. *lleí* *Illegible*, V. *llegir* *Illegislable*, *illegítim*, *illegitimitat*, V. *lleí*

+ILLER, 'arç blanc', mot que només conec per haver-lo recollit dels meus informants muntanyencs (pron. *il'é*) de Ralleu (Alt Conflent) el 1960. Em pregunto si, estant per un **aïller*, no podria venir d'una base com **ACILIARIUM*, comparable amb *AQUILENTUM* (cf. *AQUILEUM* > cast. = *ACULEUM* > *agulló*, *agullada* etc.), del qual provenen l'oc. ant. *aig(o)lentier*, fr. *églantier*, oc. *aigentina*, fr. *églantine*, que designen aquesta planta, o bé la mata que la fa. Passat que es tracti de l'encreuament del mateix *AQ(U)ILENTUM* amb algun sinònim, com *gavarrer*.

²⁰ *Illès*, V. *lesió* *Illota*, V. *illa* *Illetrat*, V. *lletra* *Illicit*, *illicitud*, V. *lleure* *Ilimitat*, V. *limit* *Illetrat*, V. *lletra* *Illdgic*, V. *lògic* *Illot*, V. *illa* *Iludir*, V. *ludibri* *Iluminació*, *illuminador*, *illuminant*, *illuminar*, *illuminària*, *illuminat*, *illuminisme*, *illuminista*, *illuminós*, V. *llum* *Ilúas*, *il·lusió*, *il·lusio-nar*, *illusionari*, *illusionat*, *illusionista*, *illusori*, V. *ludibri* *Il·lustració*, *il·lustrador*, *il·lustrar*, *il·lustratiu*, *il·lustre*, V. *llustre*

⁶⁰ ILOTA, pres del gr. *ελλωτα*, acusatiu de *ελλωσ*,